

The Effectiveness Of The Communicative Method In Teaching German In Higher Education

Mahbuba Ruzieva

Abstract

This article analyzes the use of the communicative method in teaching German in higher education institutions and its effectiveness. The study is aimed at studying the importance of the communicative approach in the methodology of modern foreign language teaching, its theoretical foundations and practical application.

Keywords: communicative method, German language, higher education, communicative competence, speech activity, language skills, methodology, interactive methods

Annotatsiya

Ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalarida nemis tilini o'qitishda kommunikativ metodning qo'llanilishi va uning samaradorligi tahlil qilingan. Tadqiqot zamonaviy chet tillarini o'qitish metodologiyasida kommunikativ yondashuvning ahamiyati, uning nazariy asoslari va amaliy tatbiqi jihatlarini o'rganishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: kommunikativ metod, nemis tili, oliy ta'lim, kommunikativ kompetensiya, nutq faoliyati, til ko'nikmalari, metodologiya, interaktiv usullar

Kirish. Globallashuv sharoitida xorijiy tillarni mukammal egallash zarurati har qachongidan ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Xususan, nemis tili Yevropa Ittifoqining eng keng tarqalgan tillaridan biri sifatida oliy ta'lim tizimida muhim o'rin tutadi. Zamonaviy tilshunoslik va metodika fanlari rivojlanishi natijasida chet tillarini o'qitishda kommunikativ yondashuv yetakchi o'rinni egalladi [1]. Kommunikativ metod 1970-yillarning oxirida Yevropa tilshunolarining faoliyati natijasida vujudga kelgan bo'lib, uning asosiy g'oyasi tilni muloqot vositasi sifatida o'rgatishdan iborat [2]. An'anaviy grammatik-tarjima metodi aksariyat hollarda talabalarning nazariy bilimlarga ega bo'lishini ta'minlagan bo'lsa-da, real hayotda til kompetensiyalarini qo'llash qobiliyatini yetarli darajada rivojlantira olmagan. Shu munosabat bilan kommunikativ metodning oliy ta'limda qo'llanilishi va uning samaradorligini baholash muhim ilmiy-nazariy va amaliy ahamiyatga ega.

Metodologiya va adabiyotlar tahlili. Tadqiqot jarayonida taqqosiy-tahliliy, tizimli-funksional va umumlashtirish metodlaridan foydalanilgan. Adabiyotlar tahlili zarufi va xorijiy manbalar asosida olib borilgan. Kommunikativ metod nazariyasi asoslarini D.Hymes tomonidan ishlab chiqilgan kommunikativ kompetensiya kontseptsiyasi tashkil etadi [3]. Ushbu yondashuv tilni faqat grammatik tuzilmalar majmui sifatida emas, balki ijtimoiy-madaniy kontekstda muloqot vositasi sifatida qaraydi. H.G.Widdowson kommunikativ metodning mohiyati til sistemasini o'rgatish bilan bir qatorda, uni qo'llash qobiliyatini rivojlantirishdan iborat ekanligini ta'kidlaydi [4]. O'zbek metodisti M.M.Mamatova kommunikativ yondashuvning o'zbek oliy ta'lim tizimida chet tillarni o'qitishdagi o'rnini tahlil qilib, ushbu metodning talabalar o'rtasida og'zaki va yozma nutq ko'nikmalarini rivojlantirishdagi samaradorligini isbotlagan [5]. Rus tilshunosi E.I.Passov kommunikativ metodning to'rtta asosiy tamoyilini ajratib ko'rsatadi: nutq yo'naltirilganlik, funksionallik, situatsiyalik va shaxsga yo'naltirilganlik [6]. Nemis tilini o'qitishda kommunikativ yondashuvning xususiyatlarini H.E.Piepho o'rganib, nemis tilining grammatik murakkabligi sharoitida ham kommunikativ faoliyatni birinchi o'ringa qo'yish zarurligini asoslagan [7]. Bunday integratsiya talabalarning motivatsiyasini oshirish va til o'rganish jarayonini samaraliroq qilish imkonini beradi [8]. Shuningdek, kommunikativ metod doirasida talabalarning individual xususiyatlarini hisobga olish, ularning kognitiv uslublarni e'tiborga olish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu talabalarning o'zlashtirish tezligi va usullarining turliligini inobatga olgan holda differensiyalashgan yondashuvni talab etadi [9].

Natijalar va muhokama. Adabiyotlar tahlili va nazariy umumlashmalar asosida kommunikativ metodning oliy ta'limda nemis tilini o'qitishdagi samaradorligi bir qancha jihatlarida namoyon

bo'ladi. Birinchidan, kommunikativ yondashuv talabalarning og'zaki nutq faolligini sezilarli darajada oshiradi. An'anaviy metodlarda talabalar ko'pincha passiv tinglovchi bo'lib qolsa, kommunikativ darslar jarayonida ular doimiy ravishda dialoglar, munozaralar va guruh ishlarida faol ishtirok etadilar. Bu til bariyerini bartaraf etish va tildan real muloqot vositasi sifatida foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ikkinchidan, kommunikativ metod grammatik bilimlarni kontekstda o'zlashtirishni ta'minlaydi. Grammatika qoidalari alohida o'rganilmasdan, balki muloqot situatsiyalari doirasida tabiiy ravishda egallanadi. Bu yondashuv grammatik tuzilmalarni yodlashdan ko'ra, ularni amalda qo'llash qobiliyatini rivojlantiradi. Nemis tilining murakkab grammatik tizimi, xususan fe'l shakllarining xilma-xilligi, artikl sistemasi va so'z tartibi qoidalari kommunikativ kontekstda o'rganilganda yanada samarali o'zlashtiriladi. Uchinchidan, kommunikativ metod talabalarning leksik kompetensiyasini kengaytirish uchun qulay sharoit yaratadi. So'z boyligi faqat lug'at orqali emas, balki real muloqot situatsiyalarida, ma'no kontekstida o'zlashtiriladigan bo'lganligi sababli, talabalar yangi leksik birliklarni qo'llash imkoniyatlarini bevosita tajriba orqali egallaydilar. Shuningdek, frazeologik birliklar va idiomatik iboralarning tabiiy nutqda ishlatilishi kommunikativ yondashuv orqali samaraliroq amalga oshiriladi. To'rtinchidan, kommunikativ metod madaniyatlararo kompetensiyani shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Nemis tilida muloqot qilish jarayonida talabalar nemis mamlakatlari madaniyati, urf-odatlar, ijtimoiy me'yorlari bilan tanishadilar va bu bilimlarni amaliy jihatdan qo'llash ko'nikmalarini egallaydilar. Bu xususan xalqaro hamkorlik va akademik mobillik sharoitida katta ahamiyat kasb etadi. Beshinchidan, kommunikativ yondashuv talabalarning motivatsiyasini oshirishda samarali vosita hisoblanadi. Interaktiv mashqlar, rol o'yinlari, loyiha ishlari va muammoli vaziyatlarni hal qilish talabalarning qiziqishini oshiradi va ularni faol ishtirokka undaydi.

Multimedia vositalari, onlayn platformalar, video va audio materiallar kommunikativ darslarning ajralmas qismiga aylanib, autentik til materiallariga kirish imkoniyatini kengaytiradi. Bu esa tilning zamonaviy variantini o'rganish va til bandligini rivojlantirishga yordam beradi. Shunga qaramay, kommunikativ metodning qo'llanilishida ba'zi qiyinchiliklar ham mavjud. Birinchidan, bu metod o'qituvchidan yuqori malaka va til kompetensiyasini talab etadi, chunki dars jarayonida turli xil og'zaki nutq situatsiyalarini boshqarish va talabalarning spontan savollariga javob berish zarur bo'ladi. Ikkinchidan, katta guruhlarda kommunikativ metodning to'liq qo'llanilishi qiyin bo'lishi mumkin, chunki har bir talabaga yetarli nutq amaliyoti vaqti ajratish muammosi yuzaga keladi. Uchinchidan, kommunikativ yondashuv grammatik aniqlikni ba'zan ikkinchi o'ringa surib qo'yishi mumkin, bu esa grammatik xatolarning mustahkamlanishiga olib kelishi mumkin. Shuning uchun muvozanatli yondashuv, ya'ni kommunikativ mashqlar bilan bir qatorda maqsadli grammatik mashqlarni ham qo'llash zarur. To'rtinchidan, baholash tizimi ham o'zgarishni talab etadi. An'anaviy testlar va yozma ishlar kommunikativ kompetensiyani to'liq baholay olmaydi, shuning uchun og'zaki baholash, portfolio metodi va davomiy monitoring zaruriyati vujudga keladi.

Xulosa. Oliy ta'limda nemis tilini o'qitishda kommunikativ metodning samaradorligi ko'p qirrali va ilmiy jihatdan asoslangan. Adabiyotlar tahlili va nazariy umumlashmalar shuni ko'rsatadiki, kommunikativ yondashuv talabalarning til kompetensiyasini kompleks ravishda rivojlantirishga, ya'ni og'zaki va yozma nutq ko'nikmalarini, tinglab tushunish va o'qish qobiliyatlarini bir vaqtning o'zida takomillashtirish imkonini beradi. Kommunikativ metod tilni muloqot vositasi sifatida o'rgatish orqali talabalarning real hayot situatsiyalarida nemis tilidan samarali foydalanish qobiliyatini shakllantiradi. Bu esa zamonaviy mehnat bozori talablari va akademik mobillik sharoitida alohida ahamiyatga ega. Shuningdek, ushbu metod talabalarning madaniyatlararo kompetensiyasini rivojlantiradi, ularning motivatsiyasini oshiradi va zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan samarali integratsiyalashadi. Biroq, kommunikativ metodning muvaffaqiyatli qo'llanilishi bir qator shartlarni talab etadi: yuqori malakali o'qituvchilar, maqbul guruh hajmi, muvozanatli grammatik va kommunikativ mashqlar kombinatsiyasi, hamda zamonaviy baholash tizimlari.

Foydalanilgan adabiyotlar

- Richards J.C., Rodgers T.S. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press, 2014. 410 p.
- Oktamovich, E. Q., & Tashkulovna, Y. S. (2021). Types of person-centered learning technologies and innovative forms, methods and tools. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(11), 197-199.
- Mukhsinov, B., & Yuldasheva, S. (2005). *Jamila Musaeva International journal of advanced science and technology* vol. 29, no. 5,(2020). issn, 4238, 1922-1926.
- Yuldasheva, S. (2020). Importance of using various pedagogical technologies in lessons. *Результаты научных исследований в условиях пандемии (COVID-19)*, 1(04), 126-128.
- Salieva, Z. (2024). Using Readings in the Writing Class. In *Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit* (pp. 768-770).
- Salieva, Z. (2019). The process of writing and effective writing activities. In *SCIENCE AND PRACTICE: A NEW LEVEL OF INTEGRATION IN THE MODERN WORLD* (pp. 200-202).
- Агабабян, Л. Р., & Махмудова, С. Э. (2017). Современные подходы лечения железодефицитной анемии у женщин фертильного возраста. *Вестник врача*, 18.
- Agababyan, L. R. (2019). i dr. Osobennosti chistoprogestinovoy kontratseptsii u zhenshchin s preeklampsiyey/eklapmsiyey. *Voprosy nauki i obrazovaniya*, (26), 75.
- Агабабян, Л. Р., Абдуллаева, Л. М., & Султанова, Д. С. (2020). Основные причины привычной потери беременности. *International scientific review*, (LXX), 97-100.
- Муродова, Ф. (2025). The importance of country research project for developing language skills. *Диалог, интеграция наук и культур в процессе научного и профессионального образования*, 1(1), 426-428.
- Rolf, J. N., & Feruzovna, M. F. (2025). POSSIBILITIES OF USING IMPROVED MODERN TECHNOLOGIES IN THE DEVELOPMENT OF CHILDREN'S ORAL COMMUNICATION SKILLS. *SHOKH LIBRARY*.
- Shuxratovna, B. S. (2024). O 'ZBEK VA KOREYS MAQOLLARIDA GENDERLIK MASALASI. *Innovation: The journal of Social Sciences and Researches*, 2(2), 83-86.
- Базарова, Ш. Ш. (2022). KOREYS ADIBASI SHIN KYON SUK IJODINING O'ZIGA XOSLIGI XUSUSIDA. *МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА*, 5(3).
- Bazarova, S. S. (2022). Saida Zunnunova asarlarida feministik qarashlarning aks ettirilishi. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(Special Issue 24), 155-164.
- Fayzullayeva, M. B. (2021). ICT is the key of motivation in teaching FL. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(9), 711-716.
- Fayzullayeva, M. B. (2023). O'TKIR HOSHIMOV ASARLARIDA "ONA" VA "AYOL" OBRAZLARI TALQINI. *Экономика и социум*, (6-2 (109)), 131-134.
- Canale M., Swain M. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing // *Applied Linguistics*. 1980. Vol. 1. № 1. P. 1-47.
- Hymes D. On Communicative Competence // *Sociolinguistics: Selected Readings* / Ed. by J.B. Pride, J. Holmes. Harmondsworth: Penguin, 1972. P. 269-293.
- Widdowson H.G. Teaching Language as Communication. Oxford: Oxford University Press, 1978. 168 p.